

اولین همایش ملی علوم انسانی در حکمت معاصر با محوریت علامه طباطبایی

hcwconf.ir

بررسی جرم فساد مالی و آثار و نتایج آن در جامعه کنونی

نام نویسنده: محمد باقری 1

دانشجوی دکتری حقوق جزا و جرم شناسی

دانشگاه علوم تحقیقات تهران

عضو باشگاه پژوهشگران و نخبگان جوان دانشگاه علوم تحقیقات تهران

چکیده

در دهه‌های اخیر تلاش‌های چشمگیری برای مقابله با این پدیده فساد مالی صورت گرفته و کشورها به‌تنهایی و یا با ایجاد اسناد بین‌المللی مرجع قانون‌گذاری در کشور ما ایران راههای مقابله با فساد مالی، برای مقابله با فساد مالی و اقتصادی طرح‌های مدونی را اجرایی نموده اند. از سال‌های بسیار دور پیش‌بینی کرده است، یکی از قدیمی‌ترین قوانین مرتبط با فساد در کشور ما؛ قانون اعمال نفوذ مصوب سال ۱۳۱۵ می‌باشد. و در همان زمان برای جلوگیری از سوءاستفاده افراد در نظام اداری مقرراتی وضع شده بود اما؛ کامل نبود و نیاز به تکمیل قانون‌های مختلفی در حوزه اختلاس، ارتشاء و اخذ پورسانت یا درصدا نه در معاملات خارجی موجود می‌باشد. آن همیشه وجود داشت تمام این مقررات برای حفظ سلامت نظام اداری و پیشگیری از سوءاستفاده افراد در عرصه‌های کنونی در نظر گرفته شده است. در برخی از کشورها با توجه به گسترش فعالیت‌های بخش خصوصی و اجرای بسیاری از فعالیت‌ها، جرائم، فساد و اختلاس و ارتشاء که اغلب به‌طور سنتی از سوی کارکنان دولت صورت می‌گیرد؛ قابل مجازات می‌باشد. پس نتیجه می‌گیریم که برای مقابله با فساد برخی از قوانین نیازمند بازنگری هستند. اهتمام این مقاله بررسی جرایم فساد مالی و تاثیر آن در جوامع کنونی می‌باشد. که با روش توصیفی - تحلیلی تبیین گردیده است. نتایج حاکی از آن است که با توسعه بخش‌های خصوصی، میزان فساد مالی و ارتکاب جرایم مالی افزایش یافته و همانگونه که در کنوانسیون‌های بین‌المللی به این موضوع تاکید و توجه گردیده، ضرورت دارد که در ایران نیز توجه بیشتری شود و زمینه‌های ارتکاب آن نیز شناسایی و راهکارهای پیشگیرانه موثر اعمال گردد.

کلید واژه‌ها: جرم فساد مالی، جوامع کنونی، جرم‌انگاری، راهکار پیشگیرانه.

اولین همایش ملی علوم انسانی در حکمت معاصر با محوریت علامه طباطبایی

hcwconf.ir

مقدمه

بسیاری از قوانین مرتبط با فساد مالی قابلیت تغییر را خواهند داشت. همانند: مبحث مورد توجه رشاء و ارتشاء که به مفهوم دادوستد مال قابل تحقق می باشد. به صورتی که برخی از کشورها وعده‌های مقابله به مثل برای انجام یک اقدام خارج از چارچوب قانون را نیز رشاء دانسته اند. در کشور ما ایران صرفاً اخذ وجه را در بین عموم رشوه طلقی می کنند به مانند قانون. اما در بسیاری از کشورها این موضوع صرفاً جنبه مالی نداشته است و بسیاری از موارد آن را از مصادیق رشوه می دانند، که در ایران ما بازنگری در قوانین خواهیم پس باید. توانست، بسیاری از روزه‌های نفوذ فساد در نظام اداری را که موجب سوءاستفاده و فرار متخلفان شده است، مسدود گردانیم بدانیم که شفاف نبودن برخورد با مفسدان در روابط اداری باعث ایجاد سوءاستفاده خواهد شد. و این در حالی است که در بسیاری از کشورها فرآیند برخورد با مرتکبان فساد مالی، فرآیندی قائم به شفافیت و قابل مشاهده از سوی مردم در آن کشورها می باشد، که با این باید ایجاد تناسب مناسب بین مجازات با جرائم. شیوه فساد را در کشور خود کنترل می نمایند و از ترویج بیشتر آن جلوگیری خواهند کرد اداری و اقتصادی را بسیار ضروری دانسته باشیم. در حال حاضر مشکل عمده و بزرگ در کشور ما مبارزه با فساد، یا کم بودن میزان مجازات نخواهد بود. و عمده مشکل برای سلامت نظام اداری، پیشگیری از فساد خواهد بود، چرا که این مهم جزء دغدغه‌های تمام مردم جامعه در این حوزه می باشد، که باید به آن توجه مبرم نمود. قانون اعمال نفوذ در ایران مصوب سال ۸۶ می باشد و در بخش‌هایی نیاز به بازنگری لازم خواهند داشت. در حالی که علاوه بر قانون های مقابله با مفاسد، موضوع پیشگیری از وقوع فساد اداری دغدغه اکثر مردم در جامعه می باشد.

۱- تعریف جرم:

با وجود تعاریف بسیاری که از واژه‌ی جرم بیان شده است تاکنون، این موفقیت به دست نیامده که از جرم آن گونه تعریفی به عمل بیاید که همگان بتوانند، آن را مورد پذیرش قرار دهند و در تمام زمان‌ها و مکان‌های مختلف دارای ارزش باشند. علت این موضوع، این است که پدیده‌ی جرم بر اساس نظریات دانشمندان و محققان دارای مبانی و صورت‌های مختلفی است. به بیان دیگر، آنچه از نظر یکی از دانشمندان جرم تلقی می‌گردد؛ بر مبنای نظر دیگری نه تنها امکان دارد عنوان جرم به خود نداشته باشد، بلکه امکان داشته که حتی یک رفتار نیکو و پسندیده محسوب شود. (شامبیاتی، سال چاپ دوازدهم ۱۳۸۴: ص ۲۱۳)

۱- مفهوم جرم از دیدگاه اسلام

جرم در زبان و بیان قرآن و فقه اسلامی، عبارت می‌باشد از به انجام رساندن فعل یا گفتن قولی که شارع مقدس آن را ممنوع نموده است. (به بیان دیگر رفتارها و گفتارهایی جرم محسوب می‌شوند که با احکام یا اوامر و نواهی خداوند مغایرت دارند - 1 ج - البحرين (مجمع به نحوی که لفظ "یجرمنکم" در قرآن به مفهوم رفتارهای زشت و ناپسند آمده است. (ولیدی، سال ۱۳۷۲: ص ۱۳) در همایش حقوق

اولین همایش ملی علوم انسانی در حکمت معاصر با محوریت علامه طباطبایی

hcwconf.ir

کیفری اسلامی که در سال ۱۳۵۵ برگزار گردید "جرم را مخالفت با اوامر و نواهی کتاب و سنت یا ارتکاب عملی که به تباهی فرد یا اجتماع ختم شود، تعریف نموده‌اند" (گرگی، سال ۱۳۶۵: ۵۸ص). بعضی فقیهان جرم را تنها در ممنوعات شرعی که کیفر دنیوی داشته‌اند، مورد استفاده قرار داده و سایر اعمال ممنوع را مصداق "معصیت" یا "اثم" می‌دانند. این تعریف از جرم، در اصطلاح حقوقی آن بسیار نزدیک و مترادف می‌باشد. (فیض، علی رضا سال ۱۳۶۸-۱۳۶۴: چاپ ۷۰-۶۹)

۱-۲ مفهوم جرم از دیدگاه حقوقدانان

حقوقدانان تعاریف گوناگونی از جرم ارائه ساخته‌اند که برخی از مهم‌ترین آن‌ها شامل موارد ذیل می‌باشد:

وجه اشتراک بسیاری از تعاریفی که حقوقدانان، در زمینه‌ی جرم بیان کرده‌اند اخلال در نظم اجتماعی می‌باشد به نحوی که آنها هر فعل یا ترک فعلی که برخلاف نظم عمومی است را شامل تعریف جرم می‌دانند. بنا بر دیدگاه برخی از حقوقدانان جرم عبارت بوده است از اینکه "فعل یا ترک فعلی که به جهت آسیبی که به نظم اجتماعی وارد می‌سازد، از سوی جامعه مجازات می‌گردد" و همچنین "هر رفتار برخلاف نظم اجتماعی که مرتکب را در معرض تحمل مجازاتی یا اقدامات تأمینی قرار خواهد داد". به بیان دیگر، جرم عبارت می‌باشد از عمل یا خودداری از انجام عملی که قابل انتساب به مرتکب آن می‌باشد و در قانون پیش‌بینی یا با یک کیفر جزایی مجازات خواهد شد (استفانی و دیگران، ۱۳۷۷ سال: ۱). بنابراین کنش‌های مثبت یا منفی برخلاف نظم اجتماعی اشخاص در جامعه که به سبب قانون برای آن مجازات یا اقدامات تأمینی معین گردیده است، جرم نامیده می‌شود. از این جهت جرم شامل اعمالی بوده که با نظم اجتماعی مخالف بوده و مرتکب به واسطه‌ی آن مجازات خواهد شد. در حقیقت جرم از این جهت که یک عمل برخلاف نظم اجتماعی تلقی می‌گردد، حقیقتی اجتماعی و از جهت ارتکاب آن از سوی انسان حقیقتی انسانی خواهد بود. بنابراین در صورت ارتکاب فعل یا عدم ارتکاب فعل که نتیجه‌ی آن مخدوش نمودن نظم اجتماعی است، جرم محقق می‌شود و با توجه به قانون مجازات، با مجرم آن برخورد قانونی می‌نمایند (گرگی، ۱۳۶۵: ۵۹). بنا بر دیدگاه بعضی از حقوقدانان، جرم از جنبه‌ی خارجی به نظم، صلح، آرامش لطمه وارد می‌آورد و قانون به این علت با مجازات ضمانت اجرایی برای آن فراهم خواهد ساخت و یا به بیان دیگر جرم فعل یا ترک فعلی بوده که از سوی قانون پیش‌بینی گردیده است و مجازات بر آن تعلق می‌گیرد و قابلیت استناد به فاعل آن خواهد داشت. بعضی هم تعریف وسیع‌تری از جرم بیان نموده و هر نوع تجاوز مادی به حقوق جزا را جرم به شمار می‌آورند. در علم جرم‌شناسی، جرم به تمامی رفتارهای ضدا اجتماعی یا تنش‌هایی که جامعه را دستخوش آسیب خواهد کرد؛ چه علت آن دلایل روانی باشد یا اجتماعی، اطلاق می‌شود (نوربها، سال ۱۳۸۱: ۵۰).

۱-۳ مفهوم جرم از دیدگاه حقوق موضوعه ایران

در ماده ۲ قانون مجازات اسلامی جرم به این صورت تعریف گردیده است: "هر فعل یا ترک فعلی که در قانون برای آن مجازات معین شده است جرم تلقی می‌گردد" بنا بر دیدگاه بعضی از حقوقدانان، ضمانت اجرای کیفری ذکر شده در ماده‌ی مذکور لازم بوده توسط قانون یا مقامات یا ارگان‌های عمومی صلاحیت‌دار، به تصویب رسد (گلدوزیان، ۱۳۸۴ سال: ۲۱۰). لذا از جمع کردن تعریفی که قانون مجازات

اولین همایش ملی علوم انسانی در حکمت معاصر بامحوریت علامه طباطبایی

hcwconf.ir

اسلامی در این رابطه بیان داشته و هم‌چنین دیدگاه‌های حقوقدانان، نتیجه خواهیم گرفت که شرط اصلی تحقق پیدا کردن جرم فقط ارتکاب عمل برخلاف نظم عمومی نبوده بلکه پدیده‌ی جزایی ناظر بر اعمال ضداجتماعی است که در قانون جزا برای آن مجازات‌هایی در نظر گرفته شده است. به طور کلی باید بیان داشت که در مجموع از تعاریفی که در حقوق کیفری و قوانین موضوعه کشور ایران به دست می‌آید؛ می‌توان این تعریف را از جرم ارائه ساخت: فعل یا ترک فعلی که سبب اخلال در جامعه خواهد شد و قانون آن را تحت عنوان جرم نامیده است و در جهت جبران این وضعیت و یا تنبیه ساختن متخلف با ضمانت اجرایی با آنها برخورد می‌کند (ولیدی، ۱۳۸۸: ۴۳).

۲- تاریخچه فساد مالی و اقتصادی در ایران

در ایران از قدمت دیرینه ای .... جرم فساد مالی و اقتصادی در نمونه های مختلف آن مانند: رشوه خواری، احتکار، اختلاس، رابطه بازی و برخوردار می باشد. بطوری که در دوران حکومت های مختلف از گذشته تا کنون، در ایران بخصوص در دوره پهلوی فساد به بالاترین درجه خود رسید. و متأسفانه در دوران کنونی وجود فساد در زمینه های مختلف در جامعه ما و در قسمت های مختلف اداری، و نظارتی آن بنحو گوناگون و قابل توجهی وجود دارد. که باید برای آن چاره ای اندیشد. (عباس زادگان سید محمد؛ چاپ اول، ۱۳۸۳، ص ۴۰)

۱-۲ مقدمه بررسی معانی فساد

معنوی لغوی فساد را به عنوان به تباهی کشیدن و در هم شکستن یک مجموعه و همچنین معنی اصطلاحی فساد را به معنای عملکرد ناصحیح صاحب منصبان، و سوءاستفاده از موقعیت و جایگاه شغلی و دولتی برای کسب سود هرچه بیشتر به هر صورت ممکن و در هر زمینه ایکه بتوانند است. تاریخچه تحلیل و بررسی فساد و لازمه مبارزه با آن به گذشته های دور بر می گردد. برای پرداختن به هر موضوع ابتدا باید ماهیت و مفهوم آن را مشخص نمود و به آن پرداخت. و تعاریف مختلفی از فساد وجود دارد، از جمله تعریف آن از دیدگاه نهادهای رسمی و غیر رسمی بین المللی که توجه به آنها به حل این مشکل کمک خواهد کرد. (حبیبی نادر - فساد اداری - ۱۳۷۵ - نشر وثقی ص ۶۷)

۲-۲ علت های موثر بر فساد و معانی مختلف آن

فساد مالی در اثر وجود علت های گوناگون سیاسی؛ فرهنگی، اجتماعی، حقوقی و اقتصادی می باشد. آشنایی درست و کاربردی با این علت ها، از زمینه های کاربردی مبارزه با فساد مالی می باشد. در بررسی، علت های گوناگون جرایم فساد مالی و اقتصادی در بین بخش های مختلف دولتی می توان شامل: پرداختهایی که تقاضا و عرضه را مساوی خواهند کرد، دانست. در واقع عامل اثرگذار تقاضا و عرضه عاملی می باشد، که در بین مسولان و کارمندان در سطوح مختلف دولتی تمایل ایجاد می نماید. مانند: پرداخت برای تاثیر گذاشتن بر تصمیمات مهم قضایی؛ سیاسی و می باشد. و قابل ذکر است که اختلاس ارتشاء و مفاسد مختلف مالی در عصر حکومت های پهلوی نیز با درجه بالا و قابل تاملی وجود داشت. به گونه ای که به عنوان یک مسئله مهم در سطح ملی مورد توجه بود. در زمانی که انقلاب مردمی جمهوری اسلامی به موفقیت رسید، جرم فساد مالی به نحو قابل توجهی به کمترین حد خود رسید؛ برای اینکه کسانی که مسبب فساد بودن فرصت هیچگونه اقدام دیگری در زمینه فساد نداشتند. اما در طول زمان این تاثیر پذیری کم رنگ شد. و همگی ما در عصر حاضر

اولین همایش ملی علوم انسانی در حکمت معاصر بامحوریت علامه طباطبایی

hcwconf.ir

شاهد نمونه های مختلفی از انواع فساد مالی در اکثر دستگا های عملیاتی و اجرایی کشور می باشیم. اخباری که در جامعه کنونی بعنوان محاکمه کردن افراد و شخصیت های مختلف با عنوان اتهامی مفاسد مالی، در قسمت هاو سطوح مختلف دولتی در جامعه به گوش می رسد، این قبیل جرم ها توانایی این را خواهد داشت؛ که به اراده ملی و انقلابی ما صدمه وارد کند، و باعث کاهش سطح اعتماد مردم نسبت به دولت شود. پس حتما باید این مهم با جدیت بیشتر توجه نمود. در بعضی از مواقع این نمونه از اقدامات فساد انگیز امکان دارد، با هدف ضربه به اصل نظام جمهوری اسلامی صورت گرفته باشد. و از جانب کشورهای متخاصم خارجی برنامه ریزی شده باشد. که عدم توجه کافی به این موضوع بسیار مخرب خواهد بود. باید توجه نمود که هرگونه فساد مالی حتی در اندازه های ناچیز هم برای کشور و جامعه قابل قبول نخواهد بود. و امکان نخواهد داشت که مقدار مشخصی از آن را برای کشور به عنوان معیار قرار دهیم. در تمام قسمتهای مختلف نظام باید به مقابله با این موضوع پرداخته شود. تا بتوانیم کشور را از تمامی زمینه های ارتکاب جرم فساد مالی پاک کنیم. و برای رسیدن به این هدف ملی، هرگونه مصالحه با افراد مفسد نوعی دامن زدن به فساد و هم جرم شدن با آنان خواهد بود. هیچ شخص یا دستگاه خاصی نباید در مبارزه با این قبیل جرایم مستثناء شود، شعار دادن خالی هیچگونه مفهومی نخواهد داشت و باید با عملکرد همگانی در این مبارزه با این جرایم اقدام نمود، تا نتایج ملی و مورد نظر که به نفع کشور هست بدست آید. (ملک افضلی محسن همان منبع ص ۱۱).

۲-۲-۱ فساد معنای لغوی

مفهوم و معنای لغوی و اصطلاحی فساد چه بسی به همدیگر شبیه است. که شامل: از راه بدر رفتن، معیوب کردن کمال، صحیح بودن و تکامل اصل اخلاق؛ بویژه برای اینکه یک کارمند و وظایفش را به صورت درست انجام دهد. در عوض گرفتن رشوه از اشخاص مختلف آن کارسازی ناحق را به انجام رساندند. به امید گرفتن یک سریع امتیازات از طرف مقابل که کا انجام شده می تواند با وظایف شخص انجام دهنده هیچگونه ارتباط کاری نداشته باشد. و برای بدست آوردن منافع، بیشتر چه برای خودش باشد و چه برای دیگران که این مخالف حقوق سایر افراد جامعه می باشد دست به این اعمال ناصحیح می زند. (حبیبی نادر - فساد اداری - ۱۳۷۵ - نشر وثقی ص ۶۷)

۲-۲-۲ اصطلاح حقوقی فساد

در اینکه معنای اصطلاحی فساد را بیان کنیم، همه این موضوع را انتظار رادارند، که یک تعریف کامل از فساد را بیان نماییم، که شامل همه موارد آن باشد. باید بیان نمود که امکان این مورد خیلی سخت است. به گونه ای که صاحب نظران و محققان در ارتباط با مقوله به تعریف مشخصی، که مد نظر همه باشد و باهم هم نظر باشند؛ نخواهند رسید و امکان یک اجماع واحد در این زمینه وجود ندارد.

(ایروانیان - امیر - ص ۴۴)

۳- عناوین مختلفی از فساد اداری

۱- یک شخص (کارمند) اختیارت و صلاحیت های قانونی و کاری خود را برای نفع شخص دیگری بکار بگیرد

۲- بکار بردن غیر قانونی قدرت خود برای بدست آوردن سود، منفعت و امتیاز

اولین همایش ملی علوم انسانی در حکمت معاصر بامحوریت علامه طباطبایی

hcwconf.ir

- ۳- بعضی از علمکرد های کارمندان دولت که به منافع عموم جامعه لطمه وارد می کند و هدف از آن برای کسب منفعت خود اشخاص ثالث می باشد
- ۴- وجود علاقه زیاد به پول و انجام جرایم ارتشاء، اختلاس و اخذ پورسانت در بین رجال سیاسی و بعضی از کارمندان دولتی. (احد باقر زاده چاپ اول ص ۴۴).
- ۴- موقعیت و انواع جرائم علیه اموال و مالکیت
- اگر بخواهیم جرایم را تقسیم بندی کلی کنیم، جرایم یا علیه انسان است یا علیه جامعه است**
- ۱- جرایم علیه تمامیت جسمانی (مانند قتل، جرح، ضرب) و صدمات معنوی (مانند افتراء توهین و نشر اکاذیب)
- ۲- جرایم علیه اموال و مالکیت (مانند تخریب، سرقت، کلاهبرداری، ارتشاء، اختلاس، خیانت در امانت و...)
- ۳- جرایم ضد اخلاق عمومی (مانند روابط نامشروع یا عمل منافی عفت)
- ۴- جرائم علیه خانواده یا جرائم بر ضد حقوق و تکالیف خانوادگی (مانند: امتناع از پرداخت نفقه همسر و اشخاص واجب النفقه - یا عدم ثبت رسمی واقعه ازدواج).
- ۵- جرایم علیه اشخاص، عفت، و اخلاق عمومی و خانواده تا حد زیادی به یکدیگر مرتبط هستند. زیرا نهایتاً شخص انسان مورد حمایت است. (مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی - شماره ۷۲ - تابستان ۱۳۸۵)

۵- تجزیه تحلیل ویژگی های جرایم مالی

این قبیل جرایم رامامی توانیم، به جرایم علیه آسایش و مصالح عمومی مورد توجه قرار دهیم. زیرا کارمندان دولت با کسب و گرفتن امتیاز های مورد نظر خود، دلیل فاقد اعتبار شدن دستگاه های دولتی در دید عموم خواهد بود. و زمینه ساز از بین بردن آسایش و سلب اعتماد جامعه نسبت به دستگاه های اجرایی و دولتی در کشور خواهد شد. به گونه ای که این قبیل جرایم، و نتایج حاصل از آن ها بطور غیر مستقیم نسیب فرد مفسد خواهد شد و یا اشخاص مد نظر او. و با خودخواهی و منافع طلبی شخصی، منافع شخصی عموم مردم را به خطر می اندازد. ولی هدف نهایی یا مستقیم این قبیل افراد ایجاد مشکل در کار، عموم مردم، نظام؛ و دولت خواهد بود. نمونه های آن ارتشاء، اختلاس، کلاهبرداری و... (یزدانی نجف آبادی، سال ۱۳۵۴-ص ۱)

۶- برخی از معیارهای شناسایی متهمان اینگونه جرایم:

- ✓ فرد مورد نظر باید از افراد شاغل در موسسات دولتی؛ یا متصل به سیستم دولتی باشد
- ✓ فرد مورد نظر باید از افراد شاغل در دیوان محاسبات و دستگاه های مرتبط با آن باشد
- ✓ فرد مورد نظر باید از افراد شاغل در شرکت های دولتی یا متصل به دولت باشد

اولین همایش ملی علوم انسانی در حکمت معاصر با محوریت علامه طباطبایی

hcwconf.ir

- ✓ فرد مورد نظر باید از افراد شاغل در شهرداری ها یا سازمان ها یا شوراها یا وزارت خانه ها باشد
- ✓ فرد مورد نظر باید از افراد شاغل در نهادهایی مانند ریاست جمهوری و..... باشد
- ✓ فرد مورد نظر باید از افراد شاغل در قوای سه گانه (مجریه، مقننه، قضائیه) باشد (رضائی، احمد: چاپ سال ۱۳۸۰ ص ۸۷)

۷- راهکارهای جلوگیری از فساد

۷-۱ روش الگو گیری

طبق گزارشات محققان « مؤسسه پژوهشی اقتصاد صنعتی » در استکهلم سوئد طی پژوهشی که نتایج آن در ژانویه ۲۰۰۳ میلادی منتشر شد، افزایش قوانین را در کاهش اختلاس و تخلف مالی ب یاطر دانستند. عنوان این مقاله، جرائم سازمان یافته، ارتشا و مجازات « است و روش آن، کمی از نوع محاسبات و معادلات ریاضی است.

➤ مأموران سالم و درستکاری را به ویژه برای نظارت بر اجرای قوانین و مجازات متخلفین گمارده اند

➤ مأموران خود را دست و دل بازانه تأمین مالی می کنند تا محتاج نباشند

➤ مجازات های پیش بینی شده را به صورت قطعی و کامل اجرا می کنند تا ارباب آنها بازداره باشد

با استفاده از روش های مختلف فضایی ایجاد می کنند، که تخلف مالی مخفی نمی ماند و شفافیت سیستم قضایی افزایش یابد دولت هایی که برخی مجازات های سنگین بینی کرده اند با این حال مأموران آنها به دلیل دریافت رشوه و یا علل دیگر، اختلاس و کلاهبرداری را نادیده گرفته، متخلف را تبرئه می کنند و یا وی را بعد از محکومیت مورد عفو قرار می دهند، محیط مساعدی را برای فعالیت مجرمان و گسترش رشوه فراهم می کنند. (مجله حقوقی دادگستری شماره ۸۲ سال ۹۲)

سازی توسط رسانه فرهنگ ۷-۲

در کشور دولت باید بودجه ای برای تولید فیلم و تئاتر و... در این زمینه برای آگاه کردن مردم از طریق رسانه و فرهنگ سازی و مقابله با این موارد کنار بگذارد، و یا برای آن بودجه جدا گانه ای تخصیص دهد و همچنین دولت باید موانع گرفتن مجوز را نیز بردارد تا فعالیت در این زمینه بالا برود. و با ساخت فیلم و فعالیت های مختلف رسانه ای در این زمینه مشکلات روز مردم را به تصویر بکشد و به نحوری ایجاد دادگستری حقوقی آگاهی هرچه بیشتر در بین مردم را با به تصویر کشیدن موارد ضروری و زمینه ساز این قبیل جرایم نماید. (مجله ۹۲) سال شماره ۸۲

۷-۴ عملیات مالی الکترونیک شود

الکترونیک تا حد زیادی خواهد توانست. در پیشگیری از این قبیل جرایم موثر باشد. پس روشن می شود که هرچه دخات انسان در امور کاری کم شود ما به همان اندازه شاهد کم شدن این قبیل جرایم خواهیم بود. مانند اینکه: اگر اثر انگشت شخص نباشد حضور او در محل کار ثبت نمی شود یا اگر رمز کارت اشتباه وارد کند؛ کارت مسدود خواهد شد. (مجله حقوقی دادگستری شماره ۸۲ سال ۹۲)

اولین همایش ملی علوم انسانی در حکمت معاصر با محوریت علامه طباطبایی

hcwconf.ir

۵-۷ دادن آموزش

برای جلوگیری از تخلفات اداری و جرایم کارمندان در هر اداره ای باید آموزش های را برای کارمندان ترتیب داد؛ به گونه ای که یکی از عواملی که اشخاص مرتکب جرم می شوند، نداشتن اطلاع از قوانین می باشد و دولت با آموزش های ضمن خدمت این توانمندی را خواهد داشت؛ تعداد تخلفات را در این زمینه راکم کند. (مجله حقوقی دادگستری شماره ۸۲ سال ۹۲)

۶-۷ شفافیت سازی اموال کارمندان

نظام ما بر اساس مردم سالاری است؛ و مردم به عنوان صاحبان حق در جامعه شناخته می شوند. و مرتکب شدن جرم رابطه مستقیمی با اندازه و معیار شفافیت و همچنین عدم شفافیت در جامعه کنونه داشته است. برای همین مردم باید بدانند؛ که در مقابل این وظیفه که به عهده دولت گذاشته اند در مقابل عملکرد تمام دستگاه های در قسمت های مختلف از دولت، را به صورت شفاف و بدور از هرگونه مخفی رسد نمایند. مانند: ثبت تمام دارایی هر مسئول در بدو ورود و به دولت و قبل گرفتن منصب و...

(مجله حقوقی دادگستری شماره ۸۲ سال ۹۲)

۶-۲ نمونه هایی از جرایم اقتصادی :

در حال حاضر در حدود دو هزار عنوان مجرمانه در مجموعه قوانین کیفری حقوق ایران وجود داشته است، که بسیاری از آنها خواهند توانست، از نمونه هایی جرم های اقتصادی به محسوب شوند، اما از جمله موثرترین نمونه از جرایم اقتصادی شامل:

۱. اخلال در نظام پولی یا ارزی کشور

۲. پول شویی

۳. احتکار

۴. اخلال در نظام تولیدی کشور

۵. رشاء و ارتشاء

۶. قاچاق کالا و ارز

۷. جرایم مالیاتی

۸. جرایم مربوط به بازار اوراق بهادار

۹. قاچاق میراث فرهنگی و ثروت ملی

۱۰. ربا و رباخواری

۱۱. اخلال در نظام صادراتی کشور

اولین همایش ملی علوم انسانی در حکمت معاصر بامحوریت علامه طباطبایی

hcwconf.ir

۱۲. تشکیل شرکت‌های هرمی

۱۳. اخلال در امر توزیع مایحتاج عمومی.

(نجفی ابرند آبادی - چاپ ۱۳۸۶ - ص ۲۱)

نتیجه‌گیری

آنان ارتكابی جرایم و هستند جامعه امین که نوعی دولت کارکنان عمل نتیجه در که مالی جرایم از دور به و پاکدست دولتی داشتن برای فرد خود شخصیت و وجود در شاخص معیارهای وجود افتد می اتفاق شود می به دولت نسبت مردم عامه اعتمادی بی نوعی به که برطرف البته و نمایند دنبال را هدف واحدی سو یک و جهت یک در همه که مناسبی فضای و بستر همچنین و است اهمیت بسیارحایز طلبی منفعت جلب و گرایبی فردی به باتوجه و است مسایل از بسیاری زمینه ساز خود که کارکنان اقتصادی مالی مشکلات نمودن ساختاری علل فردی تربیتی علل جمله از عوامل و علل دقیق شناخت با و شده اغماض دارد اقتضا جمع منفعت جایی که در شخصی های روش در و (قضا دستگاه مهم نقش قوانین وضع گذاری موثردر سیاست قوانین تشدید) کیفری موثر های پیشگیری با همچنین نظام نظارت مستمر روابط بجای ضوابط کردن حاکم سازمانی اداری مالی های فرآیند و ساختار لزوم نوسازی) کیفری غیر پیشگیری (روانشناسی علوم از استفاده و سازی شفافیت و لازم آموزش های مالی عملیات شدن الکترونیکی سازی فرهنگ سالاری شایسته و مندی رشاء و ارتشاء از جمله جرایم محسوب می‌شود که در زمره جرایم اقتصادی قرار داشته و اعتماد و. یافت دست صحیح عملکرد به بتوان اطمینان مردم نسبت به سازمانها و ادارات را از بین خواهد برد. از علل عمده که منجر به ایجاد زمینه‌ی ارتشاء در کشور می‌شود می‌توان به علل اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی اشاره نمود. به علاوه عدم جرم‌انگاری جرم ارتشا و فقدان ضمانت اجرا در بخش خصوصی و برطرف نمودن خلاهای قانونی در این حوزه، عدم توجه به مولفه‌های تاثیرگذار آن و واگذار کردن خدمات رسانی از سوی دولت به بخش خصوصی و عدم نظارت کافی در این رابطه سبب افزایش میزان ارتکاب به آن، در این بخش گردیده است. در کشور ایران حتی با وجود جرم‌انگاری ارتشاء در کنوانسیون سازمان ملل متحد، تاکنون به این موضوع توجه نشده و هیچگونه جرم‌انگاری از سوی مقنن در نظر گرفته نشده است. به طور کلی از پیامدهای منفی عدم جرم‌انگاری ارتشاء در بخش خصوصی می‌توان به از بین رفتن اعتماد و اطمینان مردم به بخش‌های خصوصی، عدم اجرای عدالت، فساد مالی و اداری و فاصله طبقاتی اشاره نمود که در صورت عدم توجه به این معضل، پیامدهای منفی آن، آثار مخرب‌تری بر جای خواهد گذاشت. از این رو، مهم‌ترین اقدام پیشگیرانه در این جهت، قانون‌گذاری و جرم‌انگاری ارتشا در حوزه بخش‌های خصوصی می‌باشد که مبارزه جدی و موثری ایجاد خواهد ساخت. ضمانت اجرا در جرایم دارای آثار سرکوبگرانه و پیشگیرانه است و با بالا رفتن خطر شناسایی جرم و میزان ارتکاب آن، نیز کاهش پیدا می‌کند.

منابع

۱. باقرزاده، احد (۱۳۸۳)، جرایم اقتصادی و پولشویی، چاپ اول، تهران: انتشارات مجد، ص ۱۲۱.
۲. مجمع البحرين - ج - 1
۳. شامبیاتی، هوشنگ (۱۳۸۴)، حقوق جزای عمومی، تهران: نشر ژوبین، چاپ دوازدهم، جلد اول،
۴. گرجی، ابوالقاسم (۱۳۶۵)، مقالات حقوقی، جلد اول، تهران: دانشگاه تهران.
۵. نوربها، رضا (۱۳۸۱)، زمینه حقوق جزای عمومی، چاپ ششم، تهران: انتشارات گنج دانش.

اولین همایش ملی علوم انسانی در حکمت معاصر بامحوریت علامه طباطبایی

hcwconf.ir

۶. فیض-علی رضا، مقارنه و تطبیق در حقوق جزای عمومی اسلام، جلد اول، منتشرکننده وزارت فرهنگ ۱۳۶۸
۷. گلدوزیان، ایرج (۱۳۸۴)، حقوق جزای عمومی، چاپ هشتم، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
۸. استفانی، کاستون و دیگران (۱۳۷۷)، حقوق جزای عمومی، ترجمه: حسن دادبان، جلد اول، چاپ اول، تهران: انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی.
۹. ولیدی، محمدصالح (۱۳۸۸)، بایسته‌های حقوق جزای عمومی، چاپ اول، تهران: انتشارات جنگل.
۱۰. نجفی ابرندآبادی، علی حسین، *تقریرات درس بزهکاری/اقتصادی، کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشت (حبیبی نادر - فساد اداری - ۱۳۷۵ - نشر وثقی)*
۱۱. (باقر زاده - احد - جرایم اقتصادی و پولشویی - نشر مجد - چاپ اول ۱۳۸۹)
۱۲. ایروانیان-امیر-سیاست جنایی-پیشینه تاریخی - ساختار و ویژگی ها-تازه های علوم جنایی-مجموعه مقاله ها ۱۳۸۹
۱۳. یزدانی نجف آبادی -فایزه: پایانامه مطالعه تعدیات مامورین دولت ونسبت به دولت در حقوق ایران وفرانسه، دانشکده حقوق وعلوم سیاسی دانشگاه تهران ۱۳۵۴
۱۴. عباس زادگان - سید محمد، فساد اداری؛ چاپ اول، ۱۳۸۳، نشر دفتر پژوهش های فرهنگی ۱۳۹۰
۱۵. (مجله حقوقی دادگستری شماره ۸۲ سال ۹۲)
۱۶. (مجله دانشکده حقوق وعلوم سیاسی-شماره ۷۲-تابستان ۱۳۸۵)
۱۷. ملک افضلی- محسن - نظارت ونهادهای نظارتی، نشر سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ واندیشه اسلامی (۱۳۹۱).
۱۸. حبیبی نادر - فساد اداری - موسسه فرهنگی انتشاراتی وثقی، ۱۳۷۵.
۱۹. رضانی، احمد: چاپ سال ۱۳۸۰ فقه وحقوق پژوهشگاه فرهنگ اندیشه